

เวลา	สถานที่	เหตุการณ์สำคัญ
หลังตรัสรู้ธรรม	ประทับ ณ โคนไม้ราชายณะ	• ตปุสสะ และ ภัลลิกะ พ้อคำสองพี่น้องถวายสุดตุมงและสัตตุก้อน (ภัตตอาหารมื้อแรก หลังตรัสรู้ธรรม)
		❖ อุบาสกคู่แรก ที่ขอถึงพระพุทธเจ้าและพระธรรมเป็นสรณะ
พรรษาที่ 1	จำพรรษา ณ ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี	• พระพุทธเจ้าแสดงธรรม อัมมจักกัปปวัตตนสูตร พระธรรมเทศนาบทแรก
วันเพ็ญ เดือน 8		เป็นพุทธสาวกองค์แรก
		❖ วันอาสาฬหบูชา พระรัตนตรัยครบองค์ 3 เป็นครั้งแรก
		พระพุทธเจ้าเทศนา อนัตตลักขณสูตร พระปัญจวัคคีย์ทั้งหมดได้บรรลุอรหัตตผล
		• พระพุทธเจ้าแสดง อนุปฺพฬิกถา ให้ยสกุณบุตร (บุตรของเศรษฐีในกรุงพาราณสี)
		❖ เศรษฐีบิดาของยสกุณบุตร ฟังอนุปฺพฬิกถา และอริยสัจ 4 บรรลุธรรมเป็นโสดาบัน
		❖ เป็นอุบาสกคนแรก ที่นับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ
		❖ มารดาและอดีตภรรยาของพระยส ฟังอนุปฺพฬิกถา และอริยสัจ 4 บรรลุธรรมเป็นโสดาบัน
		❖ เพื่อนพระยส 54 คน ฟังธรรมบรรลุธรรม บวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา ต่อมาทั้งหมดบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์
หลังออกพรรษา		• ส่งสาวก 60 รูปไปเผยแผ่ธรรม
		❖ บวชให้ผู้อื่นได้ โดยวิธีให้รับไตรสรณคมน์ คือ มีพระรัตนตรัยเป็นสรณะ
	เสด็จไปอุรุเวลาเสนานิคมเพียงลำพัง	❖ ระหว่างทางเทศน์ให้ สหยาภักทวัคคีย์ 30 คน บรรลุธรรม และบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา
		• เทศน์โปรดชฎิล 3 พี่น้อง คือ อุรุเวลกัสสปะ นทีกัสสปะ และ คยากัสสปะ บวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา พร้อมกับบริวาร 1000 คน
		• แสดงธรรม อาทิตตปริยายสูตร ภิกษุอดีตชฎิลทั้งหมดบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์
	สวนตาลหนุ่ม กรุงราชคฤห์	• พระพุทธเจ้าเทศน์ มหานารทชาดก และอริยสัจ 4
		• พระเจ้าพิมพิสาร และราชบริพารส่วนใหญ่บรรลุโสดาปัตติผล ส่วนที่เหลือรับไตรสรณคมน์เป็นอุบาสกในพระพุทธศาสนา
		• พระเจ้าพิมพิสาร ถวายเวฬุวันมหาวิหาร เป็นวัดแห่งแรกในพระพุทธศาสนา

		• พระเจ้าพิมพิสารถวายภัตตาหาร --- การอุทิศส่วนกุศลครั้งแรกในพระพุทธศาสนาให้แก่ญาติของพระเจ้าพิมพิสาร ที่ไปเกิดเป็นเปรต
		• พระพุทธเจ้าแสดงธรรม ติโรกฐตสูตร - เทวดาและมนุษย์จำนวนมากบรรลุนิพพาน
	กรุงกบิลพัสดุ์	• พระอัญญาโกณฑัญญะเดินทางไปกรุงกบิลพัสดุ์ บวชให้ พระปุลณณมันตานีบุตร (บุตรของนางมันตานี ผู้เป็นน้องสาวของพระอัญญาโกณฑัญญะ) ไม่นานก็ได้บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์
		• พระปุลณณมันตานีบุตร เทศน์เรื่อง กถาวัตถุ 10 (สอนให้มีความปรารถนาน้อย) มีกุลบุตร 500 คนมาบวช และฝึกตน ปฏิบัติธรรมจนบรรลุเป็นพระอรหันต์
		• ตปุสสะ และ ภัลลิกะ ฟังธรรมและบรรลุโสดาปัตติผล ตปุสสะเป็นอุบาสก ภัลลิกะบวชแล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์
	กรุงราชคฤห์	• พระอัสสชิ แสดงธรรม “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตทรงแสดงเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น
		• พระพุทธเจ้าสอนการปฏิบัติธรรมแก่วงแก่พระโมคคัลลานะ: วิธีปฏิบัติธรรมเจ็ดข้อ และธาตุก็มีฐานว่าด้วยการพิจารณาภายใน ด้วยอำนาจแห่งธาตุ 6 ไม่ใช่เรา ไม่ใช่ของเรา ไม่ใช่ตัวตน ไม่ควรยึดมั่นด้วยตัณหาและทิฐิ
		• พระโมคคัลลานะบรรลุเป็นพระอรหันต์หลังจากบวช 7 วัน
	ถ้าสุกรชาตบาณเขาคิชฌกูฏ กรุงราชคฤห์	• พระพุทธเจ้าเทศน์โปรด ทิมชนขปริพาชก หลานชายพระสารีบุตรเรื่อง ทิมชนขสูตร พระสารีบุตรบวชได้ 15 วันนั่งฟังอยู่ ทรงตามธรรมะแล้วบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์
		ทิมชนขปริพาชกบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน
15 ค่ำ เดือน 3 มาฆฤกษ์	เวฬุวันมหาวิหาร กรุงราชคฤห์	• วันจาตุรงคสันนิบาต ประกอบด้วยองค์ 4
		1 เป็นวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 อยู่ในมาฆฤกษ์
		2 ภิกษุ 1,250 รูป ประชุมรวมกันโดยมิได้นัดหมาย
		3 ภิกษุทุกรูปล้วนเป็นพระอรหันต์ ผู้ทรงอภิญญา 6
		4 ภิกษุทั้งหมดล้วนเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา
		• พระพุทธเจ้าสถาปนา พระสารีบุตร และ พระโมคคัลลานะ เป็นคู่ศิษย์สาวก
		• พระพุทธเจ้าประทานโอวาทปาฏิโมกข์ ท่ามกลางหมู่สงฆ์ 1,250 รูป
		❖ การไม่ทำบาปทั้งปวง การยังกุศลให้ถึงพร้อม การทำจิตให้ผ่องใส

	ปาระหว่างทางกรุงราชคฤห์กับนาลันทา	● พระพุทธเจ้าทรงแลกเปลี่ยนจีวรกับ พระกัสสปะ
		❖ พระกัสสปะ ไม่ได้ทนงตน กลับคิดว่าควรทำความดีให้ยิ่งๆ ขึ้นไป จึงสมาทานธุดงค์13 ถือนั่น 3 ประการคือ
		1 ถือบังสุกุลจีวรเป็นวัตร
		2 ถือการเที่ยวบิณฑบาตเป็นวัตร
		3 ถือการอยู่ป่าเป็นวัตร
		❖ พระกัสสปะ บวชได้ 7 วัน รุ่งขึ้นของวันที่ 8 บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์
		❖ พระพุทธเจ้าสรรเสริญว่า พระกัสสปะเป็นผู้เลิศด้านผู้ทรงธุดงค์
		● นางภัททกาปิลาณีบวชเป็นภิกษุณี ต่อมาบรรลุเป็นอรหันต์ พระพุทธเจ้ายกย่องว่าเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุณีทั้งปวงผู้มีบุพเพนิวาสานุสสติญาณ
	เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	● พระเจ้าสุทโธทนะส่ง กาฬุทายีอำมาตย์มาทูลนิมนต์ให้พระพุทธองค์เสด็จกรุงกบิลพัสดุ์
		❖ กาฬุทายีอำมาตย์ฟังพระศาสดาแสดงธรรม บรรลุเป็นพระอรหันต์พร้อมผู้ติดตาม ทั้งหมดบวชเณริกษุอุปสัมปทา
		❖
วันเพ็ญเดือน 4		❖ พระกาฬุทายีกราบทูลเสด็จไปกรุงกบิลพัสดุ์เพื่อโปรดพระญาติ
		❖ พระพุทธเจ้า เสด็จพร้อมพระอรหันต์สองหมื่นรูป
		❖ พระกาฬุทายีเฝ้ารับบิณฑบาตทุกวัน แสดงธรรมเกี่ยวกับพุทธคุณ หลังจากนั้น ได้นำพระกระยาหารที่จัดเฉพาะ ไปถวายพระพุทธเจ้าระหว่างทางเสด็จทุกแห่งทุกวัน
		❖ พระพุทธเจ้ายกย่องพระกาฬุทายีว่าเป็นผู้เลิศด้านยังราชสกุลให้เลื่อมใส
	นิโครธาราม กรุงกบิลพัสดุ์	● พระพุทธเจ้าถึงกรุงกบิลพัสดุ์แต่ประทับที่นิโครธาราม ของเจ้านิโครธากยะ เหล่าสาकยะชั้นผู้ใหญ่ดำริว่า สิทธิตะอาวโสน้อยกว่า จึงรับสั่งให้ราชกุมารหนุ่มๆว่า พวกเธอจงถวายบังคม พวกเราจะนั่งข้างหลัง
	พระราชวังกรุงกบิลพัสดุ์	● พระพุทธเจ้าแสดงปาฏิหาริย์ ราวกับว่าจะทรงไปรัยลูสีพระบาทลงบนเศียรของพระญาติเหล่านั้น
		● พระเจ้าสุทโธทนะ เห็นอัศจรรย์จึงไหว้พระพุทธเจ้า เจ้าสาคยะทั้งหมดจึงถวายบังคมตาม
		● ฝนโบกขรพรรษได้ตกลงมา จากนั้นพระพุทธเจ้าได้ตรัส เวสสันดรชาดก
		❖ วันที่สอง บิณฑบาตในกรุงกบิลพัสดุ์ พร้อมด้วยภิกษุสงฆ์หมื่นใหญ่ ---- พุทธวงศ์
		ตรัสพระคาถาว่า

		บุคคลไม่ควรประมาทในภินทบาตที่ตนได้รับ
		ควรประพฤติธรรมให้สุจริต บุคคลผู้ประพฤติธรรม ย่อมอยู่เป็นสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า
		พึงจบพระเจ้าสุทโธทนะบรรลุลหกรรมเป็นพระโสดาบัน
		❖ วันที่สาม หลังเสวยภัตตาหาร ตรัสพระคาถาว่า
		บุคคลควรประพฤติธรรมให้สุจริต
		ผู้ประพฤติธรรมเป็นปกติ ย่อมอยู่เป็นสุขทั้งโลกนี้และโลกหน้า
		●จบพระคาถา พระเจ้าสุทโธทนะ บรรลุลหกรรมเป็นพระสกทาคามี พระนางปชาบดีโคตมี เป็นพระโสดาบัน
		●พระพุทเจ้าตรัสเรื่อง จันทกนิรชาดก
		❖ พระนางยโสธรา บรรลุลหกรรมเป็นพระโสดาบัน
		●วันที่สี่ ประธานการบวชให้ เจ้าชายนันทะ แบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา
		❖ ทรงแสดงธรรม ภูณาลชาดก เพื่อทำลายราคะของเจ้าชายนันทะ
		❖ พระนันทะ บรรลุลหกรรมเป็นพระอรหันต์ เป็นเลิศด้านผู้สามารถคุ้มครองทวารใน อินทรียทั้งหลาย
		● พระนางมหาปชาบดีโคตมี ทอผ้าคูใหม่ถวายพระพุทเจ้า ทรงแนะนำให้ถวายหมู่สงฆ์ นับว่าเป็นการบูชาพระพุทเจ้าและพระสงฆ์ด้วย
		❖ การถวายด้วยการตั้งเจตนาบริสุทธิ 3 ประการจะได้บุญมาก
		1 ก่อนถวาย
		2 กำลังถวาย
		3 ปลื้มปีติหลังจากถวายแล้ว
		●พระพุทเจ้ามีพระประสงค์ในเรื่อง การถวายสิ่งใดก็ตามแก่หมู่สงฆ์ จะมีอานิสงส์ผลบุญ เกื้อกูลให้ผู้ถวายได้ประโยชน์ ได้ความสุขตลอดกาล
		❖ ทำให้คนรุ่นหลังมีความเคารพเลื่อมใสในคณะสงฆ์ บำรุงหมู่สงฆ์ด้วยปัจจัยสี่ เมื่อพระสงฆ์ได้รับความสะดวกไม่ลำบากด้วยการหาปัจจัยสี่
		❖ ทำให้พระตั้งใจศึกษาเล่าเรียนคำสอนของพระบรมศาสดา และมีเวลาบำเพ็ญ สมณธรรม
		❖ พระพุทศาสนาจะดำรงอยู่ยาวนานถึง 5,000ปี
		●วันที่เจ็ด ราหุลกุมาร อายุ 7 ปี พระพุทเจ้าให้บรรพชาเป็นสามเณร ด้วยวิธีรับไตร สรณาคมน์
		❖ ราหุลกุมาร เป็นสามเณรองค์แรกในพระพุทศาสนา

		•วันที่แปด ทรงแสดงธรรมเรื่อง มหาธรรมปาลชาดก ว่าด้วยกุศลกรรมบถ 10 ประการ เป็นเหตุให้ไม่ตายในวัยหนุ่มสาว
		ตรัสว่า ธรรมย่อมรักษาผู้ประพฤติธรรม
		ธรรมที่บุคคลประพฤติดีแล้ว ย่อมนำสุขมาให้
		ผู้ประพฤติธรรม ย่อมไม่ไปทุกข์
		❖ จบการแสดงธรรมพระพุทธบิดาบรรลุมรรคเป็นพระอนาคามี
	ประทับแรมที่ อนุปิยอัมพวัน	•พระพุทธเจ้าให้ราชกุมารทั้ง 6 และนายภูษามาลา บวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา
	ระหว่างทางเสด็จกลับกรุงราชคฤห์	❖ เป็นภิกษุจากศากยวงศ์กิลพัสดุ์ 5 พระองค์ พระภัททิยะ พระอนุรุทธะ พระอานนท์ พระภัคคุ พระกิมฬิละ
		❖ พระเทวทัต เป็นภิกษุจากศากยวงศ์เทวทหะ
		❖ และพนักงานภูษามาลาชื่อ พระอุบาลี
		•ทัฬหฬัลลกุมาร อายุ 7 ปี เลื่อมใสในพระบรมศาสดา ขอย่าพาเข้าเฝ้าออกบวช
		❖ ขณะปลงผมปอยแรก บรรลุมรรคเป็นพระโสดาบัน
		❖ ปลงผมปอยที่สอง บรรลุเป็นพระสกทาคามี
		❖ ปลงผมปอยที่สาม บรรลุเป็นอนาคามี
		❖ ปลงผมเสร็จพระกุมารตั้งอยู่ในอภินิหารผล พระพุทธเจ้าให้อุปสมบทแม้ขณะนั้นยังเป็นสามเณร
	ประทับที่ ป่าสีตวัน กรุงราชคฤห์	•อนาถบิณฑิกเศรษฐี ชาวเมืองสาวัตถี มาทำธุระในกรุงราชคฤห์ พักอยู่กับญาติชื่อ ราชนเศรษฐี ได้ข่าวการอุปบัติขึ้นของพระพุทธเจ้า
		❖ เดินทางมาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้าที่ป่าสีตวัน
		❖ พระพุทธเจ้าตรัสธรรมะ อนุปฺพฬิกถา ตามลำดับจากทานกถา ศีลกถา สัคคกถา กามาทินวกถา และเนกขัมมมานิสังสกถา
		❖ และ อริยสัจ 4 มีทุกขสัจ สมุทัยสัจ นิโรธสัจและมรรคสัจ
		❖ ฟังจบอนาถบิณฑิกเศรษฐีบรรลุมรรคเป็นพระโสดาบัน
พรรษาที่ 2	จำพรรษาที่เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	•พระภัททิยะ บรรลุมรรคเป็นพระอรหันต์
		❖ พระกิมฬิละ บรรลุมรรคเป็นพระอรหันต์
		❖ พระเทวทัต เจริญฌาน 4 ได้โลกียอภิปัญญา
		❖ พระอนุรุทธะ เจริญกัมมัญฐานจากพระสารีบุตร ได้สำเร็จทิพยักษุญาณ

		❖ พระภาคุ บรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์
		❖ พระอุบาลี พระพุทธองค์ทรงสอนพระวินัยปิฎกแก่พระอุบาลี พระอุบาลีบรรลุอรหัตตผล
		● พระพุทธเจ้ายกย่องว่าพระอุบาลีเป็นเลิศกว่าพระวินัยธรทั้งหลาย
		● พระอุบาลีเถระให้โอวาทพระภิกษุทั้งหลายในเวลาแสดงปาฏิโมกข์ว่า
		ภิกษุผู้ออกบวชใหม่ ๆ ด้วยศรัทธา ยังใหม่ต่อการศึกษา
		ควรคบหากัลยาณมิตร พำนักอยู่ในหมู่สงฆ์ผู้ฉลาด
		ศึกษาพระวินัยให้เข้าใจ เป็นผู้ฉลาดในสิ่งที่ควรและไม่ควร
		ไม่ควรประพฤติดนเป็นคนออกหน้าออกตา
	กรุงเวสาลี	● กรุงเวสาลีเกิดฝนแล้งข้าวกล้าตาย คนยากจนอดตาย ศพเกลื่อนเมือง อมนุษย์ได้กลิ่นซากศพก็พากันเข้าเมือง ผู้คนล้มตายมากขึ้นด้วยทุพภิกขภัย อมนุษย์สยดและพยาธิภัยเบียดเบียน
		❖ กลุ่มกษัตริย์ลิจฉวีได้ยื่นข่าวอานาปาของพระพุทธเจ้า ส่งเจ้าลิจฉวีชื่อ มหาลิ กราบทูลพระเจ้าพิมพิสาร เพื่อขออาราธนาพระพุทธเจ้าเสด็จกรุงเวสาลี
		❖ พระพุทธเจ้าเสด็จมากรุงเวสาลี ให้พระอานนทสวดมนต์บท รัตนสูตร กล่าวสัจจวาจาอาศัยคุณแห่งพระรัตนตรัย
		❖ ประพรมน้ำพระพุทธมนต์ทั่วเมือง อุบัติภัยทุกอย่างสงบลง
		❖ มหาชนบูชาพระพุทธเจ้าด้วยของหอมและดอกไม้
	สันฐาคาร กรุงเวสาลี	❖ พระพุทธเจ้าประทับที่สันฐาคาร กลางเมืองเวสาลี แสดงธรรม รัตนสูตร 7 วัน
		❖ จบพระธรรมเทศนา มหาชนทั้งมนุษย์และเทวดาบรรลุธรรมเป็นจำนวนมาก
	กรุงสาวัตถี	● พระพุทธเจ้าเสด็จกรุงสาวัตถี รับการถวายพระเชตวันวิหารจากอนาถบิณฑิกเศรษฐี
		● พระปุลณมณฺฑานีบุตรเดินทางจากกบิลพัสดุ์มาเข้าเฝ้า ทรงมีปฏิสันถารและแสดงธรรมภาชี้อ อนันตนัย
		❖ เป็นภทที่อาศัยเรื่องถาววัตถุ 10
		● พระสารีบุตรสนทนาธรรมกับพระปุลณมณฺฑานีบุตร เรื่องการอยู่ประพฤติพรหมจรรย์ เรื่องวิสุทธิ 7 อุปมาเหมือนรถ 7 ผลัด
		❖ เรียกอีกอย่างว่า รถวินีสสูตร
		● พระพุทธเจ้ายกย่องว่า พระปุลณมณฺฑานีบุตรเป็นเลิศด้านการแสดงธรรม

		❖ พระอานนได้ฟังพระปณณมานตานีบุตรแสดงธรรมเรื่อง กถาวัตถุ 10 จึงได้บรรลุธรรมเป็นพระโสดาบันในพรรษาที่
พรรษาที่ 3	จำพรรษาที่เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	● ราชคนเศรษฐีสร้างวิหารถวาย 60 หลัง
		❖ ตรัสว่า การถวายวิหารแก่สงฆ์เพื่อเฝ้าอยู่ เพื่อเจริญวิปัสสนา
		● พระพุทธเจ้าทั้งหลายสรรเสริญการถวายเสนาสนะแก่สงฆ์ว่าเป็นทานอันเลิศ
		❖ ทรงอนุญาตที่พักสงฆ์ เป็นวิหาร, เรือนมุงแถบเดียว, เรือนชั้น, เรือนโล้นและถ้ำที่สร้างขึ้น
		❖ ทรงอนุญาต สังฆมัต และกัตต่างๆ
		❖ ทรงอนุญาตเภสัช 5 ชนิด คือ เนยใส เนยข้น น้ำมัน น้ำผึ้งและน้ำอ้อย
	เสด็จอัมพปฎลิกา	●พระพุทธเจ้ามายังที่ประทับของสามเณรรานูล ทรงสอนว่า ผู้กล่าวเท็จทั้งๆ ที่รู้ จะไม่ทำบาปนั้นไม่มี ฟังศึกษาว่า เราจะไม่กล่าวคำมุสา แม้เพียงเพื่อหัวเราะล้อเล่น
	ระหว่างกรุงราชคฤห์กับนาลันทา	●ทรงสอนว่า แขนงมีประโยชน์เพื่อส่องดูตนเอง เช่นเดียวกับการทำกรรมใด ต้องพิจารณาด้วยกาย วาจา ใจ ว่าการกระทำนั้นเบียดเบียนตนเอง เบียดเบียนผู้อื่น เป็นอกุศล ทำให้เกิดทุกข์ ทำให้เกิดวิบาก ก็ไม่ควรทำกรรมนั้น
		●กรรมใดทำแล้วไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบาก พึงมีปิฎกปาโมทย์ ศึกษาในกุศลธรรมนั้นทั้งกลางวันและกลางคืน
	ประทับที่ป่าวาริภักขมวัน	
	สวนมะม่วงของทูลสพาวาริภักขมวัน	● ทูลสพาวาริภักขมวัน หลังจากฟังการแสดงธรรมแล้วเลื่อมใส สร้างวิหารถวายในสวนอัมพวันนั้น
		●พระพุทธเจ้าตรัสกับ นายบ้านอสิพันธกบุตร ว่า ถ้าบุคคลในโลกเว้นจาก อกุศลกรรมบถ 10 คือ ปาณาติบาต อทินนาทาน กาเมสุมิฉฉาจาร มุสาวาท ปิสุณาวาจา ผรุสวาจา และ สัมผัปปลาปาละ ไม่มากด้วยอภิชฌา มีจิตไม่พยาบาท มีความเห็นชอบ เมื่อตายแล้วพึงเข้าสู่สุคติโลกสวรรค์ โดยไม่ต้องวิงวอนร้องขอ
		❖ นายบ้านอสิพันธกบุตร ขอเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต
		●พรรษานี้ ทรงอนุญาตวิธีอุปสมบทที่เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรม
		●พระสารีบุตรระลึกถึงบุญคุณของ ราชพราหมณ์ เคยถวายภัตตาหาร 1 ทักพี รับบรรพชาอุปสมบท
		❖ พระราชนิพนธ์เป็นภิกษุรูปแรกที่อุปสมบทด้วย วิธีญัตติจตุตถกรรม

		❖ ท่านเป็นผู้ว่าง่าย บวชได้ 2-3วัน บรรลุลหกรรมเป็นพระอรหันต์
		●ทรงอนุญาตให้มีวันประชุมแสดงธรรมของสงฆ์ในวัน 14 ค่ำ 15 ค่ำ และ 8 ค่ำ ในทุกครึ่งเดือน
หลังออกพรรษา		●พระกัจจายนเถระ บุตรของพราหมณ์ปุโรหิตของพระเจ้าจันทรปัชโชติ กษัตริย์แห่งแคว้นอวันตี บรรพชาอุปสมบทในสำนักของพระพุทธองค์
		❖ หลังจากพระกัจจายนเถระบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ พระศาสดาส่งพระเถระกลับไปประกาศธรรมที่แคว้นอวันตี
		●พระโสณกุฏิกัณณะ บรรพชาอุปสมบทในสำนักพระกัจจายนเถระ
		❖ หลังจากบรรลุลหกรรมเป็นพระอรหันต์ พระโสณกุฏิกัณณะเดินทางไปกราบพระพุทธเจ้า พระกัจจายนเถระได้ฝากทูลขอพหุทานุญาต 5 ประการ
		●พระพุทธเจ้าทรงอนุญาตและบัญญัติสิกขาบท 5 ประการเกี่ยวกับการอุปสมบทพหุบุตรพื้นที่ห่างไกลและกันดาร
		●พระพุทธองค์ทรงบัญญัติกาลเวลาเข้าจำพรรษา 2 ระยะ
		1) ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 8 ถึงวันเพ็ญเดือน 11 เรียกว่า ปุริมิกา พรรษาดัน
		2) ตั้งแต่วันแรม 1 ค่ำ เดือน 9 ถึงวันเพ็ญ เดือน 12 เรียกว่า ปัจฉิมิกา พรรษาลัง
ประทับอยู่ที่เขาคิชฌณภูมิ กรุงราชคฤห์		●พระพุทธเจ้าทรงสอนให้พระภิกษุทั้งหลายเรียนและทรงจำ อภยนาฏยสูตร เพื่อคุ้มครองรักษา ป้องกันไม่ให้มนุษย์มารบกวนหรือเบียดเบียน
		●พระพุทธเจ้าตรัสว่า ทานที่ให้แก่อริยสงฆ์ ซึ่งเป็นผู้ซื้อตรง ประกอบด้วยปัญญาและศีล ทานเช่นนี้มีผลมาก มีอานิสงส์มาก
ถ้ำอินทสาละ กรุงราชคฤห์		●พระพุทธเจ้าตรัส สักกปัญหสูตร เป็นปัญหา 14 ข้อเพื่อโปรดท้าวสักกะเทวราช
ประทับอยู่ที่เขาคิชฌณภูมิ กรุงราชคฤห์		●พระพุทธเจ้าตรัส ปาสาณสูตร
		●โสณโกฬวิริยะ เป็นบุตรเศรษฐีเมืองจัมปา แคว้นอังวะ พาชวามือองวะพังธรรม พระพุทธเจ้าแสดงอนุปพพิกขาและอริยสัจ 4 ชาวเมืองอังวะทั้งหมดบรรลุลหกรรม แสดงตนเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัย

		❖ โสณโกปิวิสะ แม้ไม่บรรลุลหณโธ ได้ขอบรรพชาอุปสมบทแล้วไปบำเพ็ญเพียรที่ป่าสีตวัน เคนจกรรมจนเท้าแตก ใจเริ่มท้อถอย
		● พระพุทธเจ้าประทานข้อคิดแก่ พระโสณะ ผู้ฉลาดในการคิดพิณสมัยเป็นฆราวาส... สายพิณดึงไป หย่อนไป หรือไม่ดึงไม่หย่อน เปรียบเทียบกับความเพียรในการฝึกปฏิบัติธรรม ... การตั้งความเพียรให้สมดุลสม่ำเสมอ มีสติสม่ำเสมอ...ย่อมได้ผลดี
		❖ พระโสณะ ทำตามโอวาท บรรลุลหณเป็นพระอรหันต์
พรรษาที่ 4	จำพรรษาที่เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	● พระพุทธเจ้าเทศน์โปรด อุคคเสนะ บุตรเศรษฐีกรุงราชคฤห์ บรรลุลหณัตถผล พร้อมปฏิสัมภิทา 4 ประทานการบวชแบบเอหิภิกขุอุปสัมปทา
		● หมอชีวกโกมารภัจจ์ ได้รับแต่งตั้งจากพระเจ้าพิมพิสาร ให้เป็นแพทย์หลวง ถวายการรักษาแด่พระบรมศาสดา
		❖ หมอชีวกโกมารภัจจ์ถวายผ้าเนื้อดีเลิศคู่หนึ่งแด่พระพุทธเจ้า และขอให้ทรงอนุญาตคบตีจีวรแก่สงฆ์ด้วย
		❖ พระพุทธองค์ทรงอนุญาตคบตีจีวรแก่สงฆ์
		❖ หลังฟังพระธรรมเทศนา หมอชีวกโกมารภัจจ์บรรลุลหณเป็นพระโสดาบัน ได้ถวายสวนมะม่วงเป็นอาราม มีกุฏิ วิหารที่พักสงฆ์
		● น้อมถวายอาราม ชื่อว่า ชีวกัมพวัน
		● ทรงสรรเสริญว่า หมอชีวกโกมารภัจจ์เลิศกว่าอุบาสกทั้งปวง ด้านเป็นผู้ช่วยให้เหล่าชนเกิดความเลื่อมใส
	ชีวกัมพวัน	แสดงธรรม ปฐม-ทศยชีวกัมพวันสูตร
		● พระพุทธเจ้าตรัสตอบคำถามหมอชีวก เรื่องเนื้อสัตว์ที่สงฆ์ไม่ควรบริโภค 3 ชนิด: เนื้อสัตว์ที่ตนเห็น, เนื้อสัตว์ที่ตนได้ยิน, เนื้อสัตว์ที่ตนสงสัย
	ป่าอิสิปตนมฤคทายวัน กรุงพาราณสี	● พระพุทธเจ้าบัญญัติสิกขาบทห้ามภิกษุฉันเนื้อดังนี้ เนื้อมนุษย์ เนื้อช้าง เนื้อม้า เนื้อสุนัข เนื้องู เนื้อราชสีห์ เนื้อเสือโคร่ง เนื้อเสือดาว และเนื้อหมี
หลังออกพรรษา	กรุงกบิลพัสดุ์	● พระพุทธบิดาประจวบพระชนก พระพุทธเจ้าแสดงธรรม อนิจจตาภิธรรมสูตร ว่าด้วยสังขารไม่เที่ยง เป็นทุกข์ ธรรมทั้งหลายเป็นอนัตตา
		❖ จบพระธรรมเทศนา พระพุทธบิดาบรรลุลหณัตถผล และปรินิพพานในเวลาต่อมา

		❖ ระหว่างจัดงานพระศพ ทรงตรัสกับพระสารีบุตรว่า บุคคลใดมีจิตปรารถนาพระโพธิญาณ จงอุตสาหะบำรุงบิฑา มารดา ประพฤติกุศลสุจริตธรรม จักสมปรารถนาทุกประการ
		• เหล่าพระญาติฝ่ายศากยะและฝ่ายโกลิยะมีหลักแหล่งริมฝั่งแม่น้ำโรหิณี ทะเลาะกันเพื่อแย่งทอดน้ำเข้านา
		❖ พระพุทธองค์แสดงธรรมเรื่อง ผันทนชาดก, ทุททุภายชาดก และอุฏกิกชาดก เพื่อระงับการทะเลาะวิวาท
		❖ ตรัสธรรมะ เรื่อง รุกขธรรมชาดก และวัฏฏกชาดก เพื่อให้เกิดความสามัคคี เปรียบหมู่ญาติยิ่งมามากยิ่งดี ต้นไม้ที่เกิดในป่า แม้จะเติบโตเป็นเจ้าป่า ถ้าตั้งอยู่โดดเดี่ยวย่อมถูกแรงลมโค่นลงได้
		❖ ตรัสธรรมะ อิตตทัณฑสูตร หนูสัตว์ทั้งหลายล้วนดิ้นรนอยู่ด้วยดิ้นหาและปฏิรูปเหมือนปลาในแอ่งน้ำน้อย
		❖
		❖ พระญาติถวายราชกุมารออกบวช ฝ่ายศากยะ 250 องค์ ฝ่ายโกลิยะ 250 องค์ ทรงประทานเอหิภิกขุอุปสัมปทาทั้งหมด
		• ทรงแสดงธรรม กุณาลชาดก ชี้ให้เห็นโทษของมาตุคาม ด้วยถ้อยคำของนกทูเหว่าซึ่งอกุณาละ ภิกษุอดีตราชกุมารบรรลुเป็นโสดาบันทั้งหมด ต่อมาได้ฟังธรรมอีก บรรลुเป็นพระอรหันต์ ทั้ง 500 รูป
	นิโครธาราม กรุงกบิลพัสดุ์	• พระพุทธเจ้าแสดงธรรมให้แก่เทวดาที่มาประชุมฟังธรรมจากจักรวาลอื่นๆ จนถึงพรหมโลก แต่ละครวมเทศนาเหมาะสมตามจิตอัธยาศัย: สัมมาปริพพาชนียสูตร เหมาะแก่เทวดาราคจริต มหาพญหสูตร เหมาะแก่พวกโทสะจริต จุฬพญหสูตร เหมาะแก่พวกโมหจริต ทั้งหมดเรียกว่า มหาสมัยสูตร
		❖ จบพระธรรมเทศนา เทวดาบรรลुอรหัตตผลมากมาย เป็นพระโสดาบันกันนับประมาณมิได้
พรรษาที่ 5	จำพรรษา ณ ภูฏาคารศาลา ป่ามหาวัน กรุงเวสาลี	• พระนางมหาปชาบดีโคตมี อุปสมบทโดยรับครุธรรม 8 ประการ เป็นภิกษุณีองค์แรกในพระพุทธศาสนา
		❖ พระพุทธเจ้าทรงมีพุทธานุญาตให้ภิกษุอุปสมบทภิกษุณีได้ ภิกษุณีนั้นต้องมีธรรม 8 ประการจึงสามารถสั่งสอนภิกษุณีได้
		• พระมหาปชาบดีโคตมีภิกษุณีรับกัมมัฏฐานจากพระศาสดา ทำความเพียรไม่นานบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์
		❖ พระพุทธองค์ทรงยกย่องว่า เป็นปฐมสาวิกาผู้เป็นรัตตัญญู

		●พระนางยโสธราทรงผนวช หลังผนวชมีชื่อว่า พระภัททากัจจนาภิกษุณี เจริญวิปัสสนาไม่ถึงครึ่งเดือน บรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์
		❖ พระพุทธรองค์ทรงยกย่องว่า เป็นเลิศกว่าภิกษุสาวิกาทั้งปวงด้านผู้บรรลุอภิญญาใหญ่
		●พระนางรูปนันทา น้องสาวของพระนันทะ ออกผนวชตามพระญาติไม่ได้บวชด้วยศรัทธา
		❖ พระรูปนันทาภิกษุณีเป็นผู้หลงรูปตนเอง หลังจากพระพุทธองค์แสดงธรรมให้เห็นว่าร่างกายของคนเราไม่ได้มีสาระอะไรที่ควรยึดถือ เมื่อจบพระธรรมเทศนา พระรูปนันทาได้รับบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์
		●พระพุทธเจ้าตรัสเล่าเรื่องอดีตชาติของท้าวสัฏกะเทวราช เดิมเคยเกิดเป็นมฆมาณพ
		❖ มฆมาณพเป็นผู้ให้ทานโดยเคารพ มีความฉลาดในการกุศล สมาทานวัตรบท 7 ได้อย่างบริบูรณ์ เป็นผู้ไม่ระมาท จึงได้ถึงความเป็นท้าวสัฏกะ
		❖ จบธรรมเทศนา เจ้าลิจฉวีชื่อมหาลิ บรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน
		●พระพุทธเจ้าตรัสอานิสงส์แห่งการให้ทาน 5 ประการ
		❖ ทรงอธิบาย ทานบดี สหายทาน ทาสทาน และกาลทาน
หลังออกพรรษา	ประทับ ณ ชาติยววัน ภัททิยนคร แคว้นอังวะ	●เสด็จพร้อมภิกษุ 1,250 รูป วิสาखाอายุ 7 ขวบ หลานสาวเมณฑกเศรษฐี พร้อมกับเด็กหญิงบริวาร 500 คน ถวายการต้อนรับ พระพุทธรองค์แสดงธรรมโปรด วิสาखाบรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน
		●เมณฑกเศรษฐีถวายภัตตาหาร หลังทรงอนุโมทนา ทรงแสดงธรรมอนุบุพพิกขา เมณฑกเศรษฐีพร้อมครอบครัวบรรลุโสดาปัตติผล
		●อุคคเศรษฐี ถามเรื่องหญิงที่จะแต่งงานควรปฏิบัติต่อสกุลของสามีอย่างไร
		❖ ทรงตรัสสอนให้ประพฤติธรรม 5 ประการ เป็นต้นว่า ตื่นก่อน นอนทีหลัง เคารพบิดามารดาของสามี ชยันในงานบ้านเรือน รู้จักรักษาทรัพย์ของสามี...
		●ภัททสิบุตรของภัททสิเศรษฐีได้ฟังธรรมจากพระพุทธองค์ ได้บรรลุเป็นพระอรหันต์ได้ ประทานเอตทัคคะอุปสัมปทา
	อังคตตราปะ แคว้นอังวะ	●เมณฑกเศรษฐีนำภัตตาหารถวายเป็นเสบียงระหว่างทาง
		●พระพุทธเจ้าทรงอนุญาติโครส 5 คือ นมสด นมส้ม เปரிய เนยข้น เนยใส

		●ทรงอนุญาตให้ภิกษุแสวงหาเสเปียง คือ ข้าวสาร ถั่วเขียว เกลือ น้ำอ้อย น้ำมัน
		●ทรงอนุญาตให้สงฆ์ยินดีในสิ่งอันเป็นกบปียะ (สิ่งที่สมควรแก่สงฆ์) ที่ได้มาจากเงินทองซึ่งมีผู้ถวายให้แก่กบปียการก (ผู้ดูแลสงฆ์) แต่มิใช่ยินดีในการแสวงหาเงินทองด้วยตนเอง
	อาปนนิคม	●โปรด เกณียชฎิล, เสลพราหมณ์ พร้อมด้วยบริวาร 300 คน
		❖ เสลพราหมณ์ พร้อมบริวารเลื่อมใส ออกบวชทั้งหมดด้วยเอหิภิกขุอุปสัมปทา
		❖ วันที่ 8 หลังบวช พระเสลบรรลอรหัตตผล
		●ทรงอนุญาตน้ำปานะในชั้นแรก 8 ชนิด...ต่อมาทรงอนุญาตเพิ่มเติมน้ำผลไม้...น้ำใบไม้...น้ำดอกไม้มันและน้ำอ้อยสด
		●ทรงโปรด โปตลียคฤหบดี เรื่องธรรมะ 8 ประการ เพื่อละ เพื่อตัดขาดโง่เขลาในวินัยของพระอริยะ...
		❖ โปตลียคฤหบดีเลื่อมใส ได้ขอเป็นอุบาสกมีพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต
	กรุงกุสินารา	●โปรด โรชะมัลลกษัตริย์ พระสหายเก่าของพระอานนท์
		●ทรงแสดงธรรม อนุบุพพิกขาและอริยสัจ 4 โรชะมัลลกษัตริย์ได้ดวงตาเห็นธรรม
		●พระพุทธองค์ทรงอนุญาตฝึกสวดทุกชนิด และของขบฉันที่ทำด้วยแป้ง
	สวนมะม่วง ใกล้เมืองปาวา	●ประทับสวนมะม่วงของ นายจุนทกัมมารบุตร
		❖ แสดงธรรมโปรดนายจุนทกัมมารบุตรเรื่อง กุศลกรรมบถ 10 คือความสะอาดทางกาย วาจา ใจ
		❖ นายจุนทกัมมารบุตรแสดงตนเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยเป็นสรณะตลอดชีวิต
พรรษาที่ 6	จำพรรษา ณ มกุลบรรพต แคว้นมคธ	● พระปิลโกลการทวาเซ เป็นพระอรหันต์ได้แสดงฤทธิ์เหาะขึ้นไปปลดบาตรไม้จันทน์ที่ราชคหเศรษฐีแขวนไว้บนยอดไม้สูง เพื่อพิสูจน์ว่ามีพระอรหันต์ในโลก
		❖ พระพุทธเจ้าทรงดำหนิว่านี่ไม่ใช่กิจของสมณะ ได้ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามมิให้ภิกษุแสดงปาฏิหาริย์ เนื่องจากการอวดอุตริมนุสสรรม
		❖ พระพุทธเจ้าทรงดำหนิว่านี่ไม่ใช่กิจของสมณะ ได้ทรงบัญญัติสิกขาบท ห้ามมิให้ภิกษุแสดงปาฏิหาริย์ เนื่องจากการอวดอุตริมนุสสรรม
หลังออกพรรษา	ประทับที่เชตวันวิหาร กรุงสาวัตถี	●ทรงแสดงธรรมโปรด พระเจ้าปเสนทิโกศล เรื่อง ภราดรก เกี่ยวกับพระราชาที่มีฉันทาคติ
		●พระเจ้าปเสนทิโกศลทรงสร้างอารามสำหรับภิกษุณี ชื่อว่า ราชการาม ใกล้วัดเชตวันวิหาร

		● พระพุทธเจ้าทรงแสดงยมกปาฏิหาริย์ ที่โคนต้นมะม่วงชื่อว่า คันทามพพุทฺธ ในราชอุทยาน
พรรษาที่ 7	ประทับจำพรรษา ณ สวรรคคันทาวติงส์	● ทรงแสดง พระอภิธรรม 7 คัมภีร์ โปรดพระพุทธมารดาตลอดทั้งพรรษา
		❖ พระพุทธมารดาบรรลुโสดาปัตติผล
		● ทรงแสดงพระธรรมเทศนาให้อินทกเทพบุตรและอังกูรเทพบุตร เรื่อง ทานอันบุคคลถวายแก่ทักษิณียบุคคลเป็นกุศลที่มีผลมาก
		❖ จบธรรมเทศนาเทพบุตรทั้งสองบรรลุโสดาปัตติผล
หลังออกพรรษา	ประทับที่เชตวันวิหาร กรุงสาวัตถี	● พระพุทธเจ้าทรงปรารภเรื่องของ นางปติปฐิกา ทรงตรัสสรุปว่า ชีวิตของสัตว์ทั้งหลายน้อยมีจจุจางจึงยังสัตว์ผู้ไม่อ้อมในกาม ให้เป็นไปในอำนาจของตน แล้วพาไปสู่ความตาย
		● พระพุทธเจ้ารับสั่งให้ พระนันทกเถระ ไปให้อิวัตแก่ภิกษุณี 500 รูป
		❖ พระนันทกเถระให้อิวัตเกี่ยวกับอายตนะ 12 วิญญาณ 6 โขณฉ 7 ,ได้ให้อิวัตหน้่อีกครั้ง สุดท้ายภิกษุณีทั้งหมดบรรลุอรหัตตผล
		● พระพุทธเจ้าตอบคำถามพระเจ้าปเสนทิโกศล เรื่อง บุคคลในโลกมี 4 ประเภท: บุคคลมีดี มามีดีไป บุคคลผู้มาสว่างไปมืด บุคคลผู้มามืดไปสว่าง บุคคลผู้มาสว่างไปสว่าง
		● นางจิญจมาณวิกากล่าวต่อพระพุทธเจ้า บริภาษด้วยคำพูดที่ไม่เป็นความจริง
		● พระพุทธเจ้าตรัสเรื่อง มหาปทุมชาดก
พรรษาที่ 8	จำพรรษาที่ เกสภพาวัน ภัคคชนบท	
	ปาจิวันงสหายน	● ให้อิวัตโปรดพระอนุชทุระ เรื่อง มหาปวิตถ 8 ประการ พระอนุชทุระตรงตามและทำความเพียรจนบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์
		● แสดงธรรม โพธิราชกุมารสูตร เรื่องไม่ควรประมาทในกุศล ทั้งปฐมวัย มัชฌิมวัยและปัจฉิมวัย และตรัสเรื่องผู้มีความเพียร 5 ประการ: ศรัทธา ความไม่มีโรค ไม่มีมายาโอ้อวด มีความพยายามละอกุศล และมีปัญญา
		❖ จบธรรมเทศนา โพธิราชกุมาร บรรลुเป็นพระโสดาบัน
		● พระพุทธเจ้าแสดงธรรม นกุลปิตสูตร แก่ สามิภรรยาณกุลบิดาคฤหบดี อดีตชาติผูกพันต่อกัน เคยเกิดมาเป็นญาติกับพระพุทธองค์มาหลายภพชาติ ทำให้ผู้เฒ่าทั้งสองรู้สึกคุ้นเคย

		กับพระพุทธรองค์ เนื้อหาธรรมะเกี่ยวกับความรักความผูกพันย่อมเกิดจากเหตุที่เคยอยู่ร่วมกันมาก่อน หรือเพราะเกื้อกูลในปัจจุบัน
		❖ จบธรรมเทศนา ทั้งสองท่านได้บรรลุโสดาปัตติผล ทรงยกย่องว่าเป็นผู้เลิศกว่าอุบาสก และอุบาสิกผู้คั่นเคย
หลังออกพรรษา	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงสววัตถิ	
	เสด็จไปกัมมาสทัมมนิคม แคว้นกुरू	●โปรด มาคันถียพราหมณ์ สองสามีภรรยา ด้วยข้อคิดสั้นๆ ทั้งสองได้บรรลุธรรมเป็นพระอนาคามี แต่บุตรสาวคือนางมาคันถียาผูกอาฆาตพระพุทธรองค์
		❖ ทรงแสดงธรรมเพิ่มเติมเพื่อบ่มความสงบภายในสำหรับบุคคลผู้ละตัณหา มานะ และทิฐิได้ ชื่อว่าหลุดพ้นจากกิเลสทั้งปวง จบเทศนาทั้งคู่ออกบวช ในเวลาต่อมาได้บรรลุเป็นพระอรหันต์
	อุลลโกฏฐิตคาม แคว้นกुरू	● รัฐपालะ ชาวแคว้นกुरूออกบวช เจริญวิปัสสนาแล้วบรรลุธรรมเป็นพระอรหันต์ได้รับยกย่องว่าเป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งปวงผู้บวชด้วยศรัทธา
		● เศรษฐี ชาวกรุงโกสัมพี 3 ท่าน สร้างวัดถวาย: โสลกเศรษฐีสร้าง โฆสิตาราม ปาวาริกเศรษฐีสร้าง ปาวาริการาม ฤคฤคเศรษฐีสร้าง ฤคฤการาม
พรรษาที่ 9	จำพรรษา ณ โฆสิตาราม กรุงโกสัมพี	●ประวัติชีวิตของ นางสามาวดี ธิดาภักทวดีเศรษฐี ต่อมาเป็นอัครมเหสีของ พระเจ้าอุเทน พระราชากรุงโกสัมพี
		❖ นางขุชชุตตรา ทาสีของพระนางสามาวดีฟังธรรมเทศนาจากพระพุทธรเจ้าแล้วบรรลุธรรมเป็นพระโสดาบัน พระพุทธรองค์สรรเสริญว่า นางขุชชุตตราเป็นเลิศกว่าอุบาสิกทั้งปวงผู้พหุสูต
		❖ พระนางสามาวดีพร้อมบริวาร 500 ฟังธรรมจากนางขุชชุตตรา ทั้งหมดบรรลุโสดาปัตติผล
		❖ ประวัติ พระนางवासุถัตตา และนางมาคันถียาก่อนจะมาเป็นมเหสีของพระเจ้าอุเทน
		❖
		❖ พระนางมาคันถียา จ้างพวกมิจฉาชีวะตามด่าพระศาสดาในเวลาเสด็จบิณฑบาตในเมือง ต่อมาได้ทำร้ายพระนางสามาวดีกับบริวารจนถึงแก่ความตายจากไฟครอก เหตุจากทุกคนล้วนเป็นพุทธอุปัฏฐาก
หลังออกพรรษา	ประทับป่าสีสพาวน ใกล้กรุงโกสัมพี	●ทรงตรัสถึงใบไม้ในกำมือน้อยกว่าใบไม้ในป่าประคูลาย หมายถึงสิ่งที่ตรัสรู้มีมากมาย
		❖ พระพุทธรองค์จะบอกแต่สิ่งที่ประกอบด้วยประโยชน์ ชี้ให้เห็นทุกข์ สมุทัย นิโรธ มรรค เป็นพรหมจรรย์เบื้องต้น เป็นไปเพื่อความเบื่อหน่าย หลุดพ้นและนิพพาน

		● นายฉันทะ สหชาติผู้หนึ่งของเจ้าชายสิทธัตถะ ได้ขอออกบวชตามเสด็จ บวชแล้วถือตนว่า คู่แค้นพระศาสดา เป็นผู้ตื้อดิ่ง ไม่ยอมรับฟังคำแนะนำตักเตือนของใคร เคยถูกลงโทษ ถูกตำหนิก็ไม่เชื่อฟัง
		● พระสาคตเถระ เป็นต้นบัญญัติเรื่องการดื่มสุรา พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้ามภิกษุดื่มสุราเมรัย
		● ที่โมฆิยทารามได้เกิดเหตุแตกความสามัคคีในหมู่สงฆ์สองฝ่าย ระหว่างฝ่ายพระวินัยรกับฝ่ายพระธรรมเถิก
		● พระพุทธองค์ทรงพยายามให้สงฆ์ปรองดองกันด้วยธรรมเทศนาเรื่อง วัฏฏกชาดก เรื่อง สารานิยธรรม 6 ประการ
		❖ ทรงตรัสโทษแห่งการแตกสามัคคี อานิสงส์แห่งความสามัคคี
		❖ ทรงสอนเท่าไรก็ได้ผล จึงทรงหลีกจากหมู่ไปอยู่ตามลำพัง
		● พระบรมศาสดาเสด็จจาริกไปตามลำพังผ่านนิคมและหมู่บ้านต่างๆ
	หมู่บ้านพาลกโณณการาม	● ทรงสรรเสริญ พระภคคุเถระ ขึ้นชมที่อยู่โดดเดี่ยว ทรงแสดง อานิสงส์ของความอยู่ผู้เดียว ต่อมาพระภคคุเถระบรรลุนิพพานได้บรรลุวิชา 3
	ป่าจันทวันสมิตทายวัน	● เสด็จเยี่ยมเยียนพระอนุรุทธเถระ พระนันทิยเถระ และพระกิมพิลเถระ
พรรษาที่ 10	ป่าปารีเลยกะ	● ช้างปารีเลยกะดูแลรับใช้พระพุทธองค์ตลอดทั้งพรรษา
หลังออกพรรษา		● อนาถบิณฑิกเศรษฐีและนางวิสาขาหมากุบาสิกา ส่งข่าวขอพระอานนท์ไปทูลอาราธนาพระบรมศาสดานิมนต์เสด็จกลับกรุงสาวัตถี
	เขตวันวิหาร กรุงสาวัตถี	● พระภิกษุชาวโกสัมพีทั้งหลายต่างยอมรับความผิดและขอขมาต่อพระบรมศาสดา ทรงแสดงธรรมเทศนาเรื่อง ทีฆติโกศลชาดก เป็นเนื้อหาที่ชี้มาวามาระลึกถึงโอวาทของบิดามารดาว่า เสรในโลกนี้ย่อมไม่ระงับด้วยเวร แต่ย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร
		● พระพุทธเจ้าตรัสว่า มีเจตีย์ 3 ประเภท: ธาตุเจตีย์ บริโภคเจตีย์ อุทเทสิกเจตีย์
		● ทรงแสดงธรรม อาทียสูตร แก่อนาถบิณฑิกเศรษฐี เป็นเรื่องหลักการในการใช้จ่ายโภคทรัพย์ให้เป็นประโยชน์ 5 ประการ

		●ทรงปรารภเศรษฐกิจ ชื่อพิฬาลพทะ ตรัสถึงการให้ทานและการชักชวนผู้อื่น อานิสงส์ทำให้เกิดโภคสมบัติ บริวารสมบัติ หากไม่ชักชวนย่อมไม่ได้สมบัติดังกล่าว เป็นต้น...
		●พระศิริมานนท์อาพาธหนัก ทรงให้พระอานนท์เรียนพระสูตรมีสัญญา 10 ประการ... เพื่อให้พระศิริมานนท์พึงธรรมนี้จะได้รับอาการเจ็บป่วยให้สงบ
พรรษาที่ 11	จำพรรษา ณ หมู่บ้านพราหมณ์ชื่อ เอกนาลา แคว้นมคธ	●แสดงธรรมโปรด กสิการทวาชพราหมณ์ เมื่อเลื่อมใสแล้วออกบวช ไม่นานบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์
หลังออกพรรษา	โปรดเวไนยสัตว์ในเมืองต่างๆ มิได้ระบุไว้	
พรรษาที่ 12	จำพรรษา ณ ควงไม้สะเดา เมืองเวรัญชา	●เวรัญชพราหมณ์มาสนทนารวม ทูลถามข้อสงสัยต่างๆ...ประทับใจขึ้นชมธรรมภาสิต เลื่อมใสจนขอปวารณาตนเป็นอุบาสกตลอดชีวิต
		●ต่อมาเมืองเวรัญชาเกิดทุพภิกขภัย พระภิกษุออกบิณฑบาตไม่ได้อาหาร พ้อคำม้าขาวอุตตปาถะผ่านมาจึงถวายข้าวแดงโดยแบ่งจากอาหารม้าแต่พระสงฆ์ทุกวัน และเพิ่มเนยใส น้ำผึ้ง และน้ำตาลกรวดน้อยถวายพระศาสดาทุกวัน
		●ในพรรษานี้ทรงตรัสเหตุที่ทำให้พระศาสดาจำรงอยู่นานและอยู่ไม่นาน การที่พุทธสาวกบวชแล้วประพฤติย่อหย่อนในพระธรรมวินัยเป็นเหตุให้พระศาสดาอันตรายอันตรธานไปโดยเร็ว ศาสดาจึงจำรงอยู่ไม่นาน
หลังออกพรรษา	กรุงพาราณสี	●เสด็จผ่านกรุงพาราณสี ประทับอยู่โคนต้นไม้ชีก ไม่ไกลจากกรุงพาราณสี
		●แสดงธรรมว่า ความได้อัตภาพเป็นมนุษย์ เป็นการยาก
		ชีวิตของสัตว์ทั้งหลาย เป็นอยู่ยาก
		การได้ฟังพระสัทธรรม เป็นของยาก
		การอุปบัติขึ้นแห่งพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นการยากยิ่ง
		❖ จบธรรมเทศนา อุตตรมาณพ บรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน พญานาคเฮอร์ปัตต์ พึงธรรมด้วยแต่ไม่อาจบรรลุนิพพานเนื่องจากเป็นสัตว์ไตรภพ
	ณ ภูฏาคารศาลา ป่ามหาวัน กรุงเวสาฬี	●พระมหาปชาบดีโคตมีเถรีกราบทูลลาณิพพาน
		●อุคคคฤหบดี บรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน ทรงยกย่องว่าเป็นผู้เลิศกว่าอุบาสกทั้งปวง ผู้ถวายไทยธรรมที่ตนชื่นชอบใจ

		❖ ต่อมาได้ละสังขารไปเกิดใหม่เป็นเทพบุตร ชื่อ อุคคเทพบุตร พระศาสดาจึงตรัสพระคาถาว่า ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของเลิศ ...
	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงสวดี	●พระบรมศาสดาทรงแสดง มหาราหุโลวาทสูตร แก่สามเถรราหุล เมื่อท่านเจริญกัมมัฏฐานว่ารูปไม่เที่ยง...เป็นทุกข์...เป็นอนัตตา...
		●วิธีการอุปสมบทในพระพุทธศาสนามี 8 วิธี: เอหิกขุอุปสัมปทา, ดิสรณคณุปสัมปทา, ญัตติจตุตถกัมมอุปสัมปทา, ...
พรรษาที่ 13	จำพรรษา ณ จาลิกบรรพต เขตเมืองจาลิกา	●พระเมฆิยะปฏิบัติธรรมเกิด อกุศลจิต 3: กามจิตก พยาบาทจิตก และวิหิงสาจิตก
		❖ ทรงให้อโวกาว่า ผู้ที่มีใจยังไม่หลุดพ้นจากอาสวะ ควรแสวงหาธรรม 5 ประการก่อน: ต้องมีมิตรดี, เป็นผู้มั่งคั่งส่ำสมระวางในพรากิโมกข์ ถึงพร้อมด้วยอายุและโคจร มีปกติเห็นภัยในโทษแม้มีประมาณน้อย, มีความสันโดษ, มีความเพียรเพื่อละอกุศล เพื่อความถึงพร้อมแห่งกุศลธรรมทั้งหลาย และเป็นผู้ประกอบด้วยปัญญา พิจารณาความเกิดและความดับ ชำแรกกิเลสให้ถึงความสิ้นทุกข์โดยชอบ...
		●พระเมฆิยะตั้งอยู่ในโอวาท ต่อมาไม่นานบรรลุดูธรรมเป็นพระอรหันต์
หลังออกพรรษา	โปรดเวไนยสัตว์ในเมืองต่างๆ มิได้ระบุไว้	
	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงสวดี	●ทรงตรัสพระคาถาเรื่อง มงคลชีวิต 38 ประการ ตอบคำถามของท้าวสักกเทวราช
		●ทรงสอน กรณียเมตตปริตร คือ การเจริญเมตตา ให้พระภิกษุเจริญ พรหมวิหาร 4 และ เมตตาสูตร เมื่อไปทำกัมมัฏฐานในป่า
		●ทรง ตรัสอานิสงส์ของความเมตตา 11 ประการ หลับเป็นสุข ตื่นเป็นสุข ไม่ฝันร้าย เป็นที่รักของมนุษย์ เป็นที่รักของอมนุษย์...
		●ทรงแสดงธรรม ปริเยสนาสูตร ว่าด้วยการแสวงหาอันประเสริฐ 4 ประการ: แสวงหา นิพพานอันไม่มีชรา, พยาธิ, มรณะ และความเศร้าหมอง
		●พระ ติสสเถระ อาพาธมีตุ่มเม็ดโตตามร่างกาย ภายเฝ้า ผ้าสบงจีวรเปื้อนเลือดและหนอง ไม่มีคนดูแล ถูกทอดทิ้ง...

		❖ พระพุทธองค์ทรงทราบด้วยพระญาณ เสด็จไปดูแลตม่น้ำ ให้อาบน้ำ ให้เปลี่ยนซักสบงจีวร...ทรงแสดงธรรมเทศนา...พระติสสเถระบรรลุนิพพานด้วยผลพร้อมปฏิบัติสมาธิ...หลังจากนั้นนิพพาน
		❖ ภิกษุทูลถามเหตุแห่งกายเฝ้า ทรงตรัสเล่าบุพกรรมและการที่บรรลุนิพพานพร้อมด้วยพระอรหันต์ เพราะอาบนิสสัยผลบุญถวายบิณฑบาตแก่พระอรหันต์และคำอธิษฐาน
		●ประวัติพระพินัยหารจุริยะ ผู้ที่ทรงสรรเสริญว่าเป็นขีปภาปัญญา (ผู้ตรัสรู้เร็ว)
	กรุงราชคฤห์	●พระอัญญาโกณฑัญญะนิพพาน พระพุทธองค์รับสั่งให้บรรจจุฐิธาตุไว้ในสถูปเงิน ณ เวฬุวันวิหาร
พรรษาที่ 14	จำพรรษา ณ เขตวันวิหาร กรุงราชคฤห์	●สามเณรราหุลอุปสมบท
		❖ พระพุทธเจ้าแสดงธรรม จูฬราหุลโฆวาทสูตร ว่าด้วยความไม่เที่ยงของขันธ 5 และการละอนุสัย อันเป็นธรรมบ่มวิมุตติ
		❖ จบธรรมเทศนา พระราหุลบรรลุนิพพานพร้อมด้วยพระอรหันต์ พร้อมด้วยปฏิบัติสมาธิ 4 วิโมกข์ 8 และอภิญญา 6
		●พระพุทธองค์ตรัสสอนว่า ภิกษุไม่ควรสนทนาเรื่องดิรัจฉานกถา 32 ประการ... เรื่องที่ควรพูดคือ กถาวัตถุ 10 ประการ...เพราะย่อมก่อให้เกิดกุศลกรรมมากขึ้นทั้งทางกาย วาจา และใจ
		●ทรงตรัสสอน สจิตตสูตร ว่าด้วยผู้ฉลาดในวาระจิต อย่าเป็นผู้ประมาท ให้หมั่นสำรวจจิต 5 ให้มีสติสัมปชัญญะ ละบาปอกุศล บำเพ็ญเพียรในกุศลธรรม...
		●ตรัสสอนเรื่อง บุคคลผู้มีราตรีนึงเจริญ...
		●ทรงแสดง จูฬกัมมวิภังคสูตร แก่สุภมาณพโตเทยบุตร ว่าด้วยเหตุปัจจัยให้เกิดเป็นมนุษย์ อายุสั้นหรือยาว โรคมากหรือน้อย ผิวดำพรรณ...
		❖ จบธรรมเทศนา สุภมาณพโตเทยบุตรแสดงตนเป็นอุบาสกตลอดชีวิต
		●ทรงแสดงธรรม นิธิกัณฐสูตร ว่าด้วยขุมทรัพย์คือบุญ...
หลังออกพรรษา	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงสาวัตถี	●ตรัสสอน อนมัตตคคธรรมเทศนา ว่าด้วยเหล่าสัตว์ผู้ยังมือวิชา มีดีเกินหา เบื้องต้นเบื้องต้นปลายของสังสารวัฏย่อมไม่มีที่สุด...

		●ทรงอนุญาตให้ภิกษุอยู่จำพรรษาครบ 3 เดือนกรณากฐิน จะได้านิสงส์ 5 ประการ: เทียบ ไปไม่ต้องบอกลา, ไม่ต้องถือไตรจีวรไปครบสำหรับ...
	กบิลพัสดุ์ แคว้นสักกะ→อัญชนวัน เมืองสาเกต	●ทรงสรรเสริญและประกาศคุณของ พระควัมปติ เพื่ออนุเคราะห์สัตว์โลกให้รู้...
	ประทับนิโครธาราม กบิลพัสดุ์	●ทรงอนุญาตให้ยินดีในการปวารณัจฉายาสักขเป็นนิตย์
		●ทรงแสดงธรรม อัปมาทสูตร ว่าด้วยความไม่ประมาทเป็นยอดของกุศลธรรมทั้งปวง...
พรรษาที่ 15	ประทับนิโครธาราม กบิลพัสดุ์→ อาคารประชุมหลังใหม่ของเจ้าลิจฉวี	●พระพุทธเจ้าทรงให้พระอานนท์เทศนาเรื่อง เสขปฏิบัติ (ข้อปฏิบัติของผู้ยังต้องศึกษาอยู่), สัปปริสธรรม 7 ประการ ...
		●พระพุทธเจ้าทรงให้พระโมคคัลลานะแสดงธรรม อวัสสุตสูตร และ อนวัสสุตสูตร อธิบาย เรื่องอายตนะภายใน 6 อายตนะภายนอก 6...
	ประทับนิโครธาราม กบิลพัสดุ์	● พระเจ้าสุปปพุทธะ ผู้ถูกอาฆาตพระพุทธเจ้า ส่งคนคอยกลั่นแกล้งปิดเส้นทางไม่ให้พระ พุทธองค์บิณฑบาต ต่อมาสิ้นพระชนม์เพราะถูกธรณีสูบ
		● เจ้าหญิงโรหิณี เป็นโรคผิวหนัง พระอนุรุทธะแนะนำให้สร้างโรงฉัน เจ้าหญิงโรหิณีช่วย กวาดพื้นให้สะอาดเสมอ ทำให้หายจากโรคผิวหนัง
		❖ พระพุทธองค์ตรัสเล่าสาเหตุโรคผิวหนังของเจ้าหญิงโรหิณี เกิดจากความโกรธ จबरกรรมเทศนาเจ้าหญิงบรรลุปะเป็นพระโสดาบัน
		●พระพุทธเจ้าตอบคำถามเรื่อง อุบาสก: เป็นผู้นับถือพระรัตนตรัยเป็นสรณะ เป็นผู้มีศีล เป็น ผู้ปฏิบัติตนเพื่อประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น...
		●ทรงแสดงธรรม โทษของกามคุณ 5
		●ทรงแสดงธรรม เรื่องธรรม 5 ประการ: ศรัทธา วิริยะ สติ สมาธิและปัญญา
		●ทรงแสดงธรรมเรื่อง พุทธานุสติ ธรรมานุสติ ...
หลังออก พรรษา	ไม่มีรายละเอียดระบุว่าเสด็จจาริก ไปที่ใดบ้าง	
พรรษาที่ 16	จำพรรษา ณ อคคาฬวเจดีย์ เมือง อาฬวี	●เสด็จโปรด อาฬวกยักษ์ ทรง วิสันดาตบปัญหาอาฬวกยักษ์ เรื่อง ศรัทธา คือทรัพย์สิน ประเสริฐ, ธรรมะ คือสิ่งที่ประเสริฐแล้วนำสุขมาให้...
		จबरกรรมะ อาฬวกยักษ์บรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน

		●ทรงมีพทุธานุญาตในเรื่องเกี่ยวกับ ผาติกรรม คือการแลกเปลี่ยนครุภัณฑ์ที่เลว เอาของที่ดีกว่าถวายสงฆ์ หรือเอาของตนถวายสงฆ์...
		●ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุใดทำสนัด(ผ้าที่พระใช้รองนั่ง) เจือด้วยไหม ต้องอาบัติ...
		●ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุใดนอนร่วมกับอนุปลัมบัน (สามเณร หรือคฤหัสถ์)เกินกว่า 2-3 คืน ต้องอาบัติ...
		●ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุใดขุดดิน...ต้องอาบัติ
		●ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุใดพรากของเขียว...ต้องอาบัติ
		●ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุใดรู้ยู่ในน้ำมีตัวสัตว์ เอาไปรดดินหรือหญ้า...ต้องอาบัติ
		●ทรงบัญญัติสิกขาบทว่า ภิกษุใดสร้างกุฎีเอง...ต้องอาบัติ
		●ทรงตรัสสอนชาวเมืองอาฬวีให้เจริญมรณสติ...
หลังออกพรรษา	เสด็จไปกรุงราชคฤห์→พักแรมที่สิงสพาววัน ใกล้เมืองอาฬวี	●ทรงแสดงธรรมโปรด หัตถราชกุมาร ด้วยพระคาถา: ผู้ดับกิเลสได้แล้ว เน้นผู้ไม่ติดอยู่ในกามทั้งหลาย...เป็นสุขทุกเมื่อ
		❖ หัตถราชกุมารได้บรรลุอนาคามีผล
		●ทรงแสดงธรรมให้ภิกษุทั้งหลายว่า ความหิวเป็นโรคอย่างยิ่ง สังขารทั้งหลายเป็นทุกข์อย่างยิ่ง...พระนิพพานเป็นสุขอย่างยิ่ง
	เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	●ทรงแสดงธรรมโปรด สิงคาลกบุตร เรื่องกรรมกิเลส 4 ประการ...ไม่เสพทางเสื่อมแห่ง โภคะ 6 คืออบายมุข 6...การนอนน้อยทิศ 6...
		❖ จบธรรมเทศนา สิงคาลกบุตรแสดงตนเป็นอุบาสกมีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต
		● นางสิริมา น้องสาวของหมอชีวกโกมารภัจจ์ ฟังพระธรรมเทศนาจากพระพุทธองค์ ได้บรรลุเป็นโสดาบัน บำเพ็ญกุศลตลอดชีวิต ต่อมาสิ้นชีวิต
		❖ พระบรมศาสดาทรงให้ภิกษุทั้งหลายมาดูศพของนางสิริมาขณะเริ่มอืดพอง ทรงแสดงธรรมอสูกัมมัฏฐานแก่เหล่าภิกษุ
		❖ จบธรรมเทศนา สิริมาเทพกัญญามาฟังธรรมด้วยได้บรรลุธรรมอนาคามีผล ภิกษุผู้หลงไหลสรีระของนางสิริมาได้บรรลุโสดาปัตติผล
		● พระมหากัสสปะ เถระอาพาธหนัก พระพุทธองค์ทรงสอนเรื่อง โพชฌงค์ 7
		❖ พระมหากัสสปะเถระหายป่วยด้วยการเจริญโพชฌงค์ 7
		❖ พระศาสดาสรรเสริญปฏิภาณในความปรารถนาน้อยของพระมหากัสสปะ

พรรษาที่ 17	จำพรรษาเวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	● พระพุทธองค์ตอบปัญหาของอภัยราชกุมาร: วาจาใดไม่จริง ไม่ประกอบด้วยประโยชน์ ไม่เป็นที่พอใจของผู้อื่น ตถาคตไม่กล่าววาจานั้น... ❖ ตรัสคำตอบต่างๆ จบ อภัยราชกุมารขอเป็นอุบาสกถึงพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งตลอดชีวิต
		● พระทัพพมัลลบุตรทูลลานีพพาน
		● ประวัติของสามเณรหันทชื่อ ว่า โสปากะ ผู้ถือกำเนิดและเติบโตในป่าช้า
		❖ พระศาสดาทรงตั้งปัญหา 10 ข้อให้สามเณรตอบ เรียกว่า กุมารปัญหา...
		❖ หลังจากสามเณรโสปากะวิสันาแล้ว จึงประทานการอุปสมบทให้ (ขณะนั้นอายุสามเณรเพียง 7 ขวบ) การอุปสมบทนี้ชื่อว่า ปัญหาพยากรณ์อุปสัมปทา
		● ประวัติของ พราหมณ์การทวาชโคตร (ภายหลังฟังธรรมแล้วออกบวช ชื่อพระการทวาชะเถระ) และนางพราหมณีนีชื่อ ธัญชานี
		❖ พระพุทธองค์ตรัสธรรมะ เรื่องการฆ่าความโกรธได้แล้วย่อมไม่เศร้าโศก...
		● ทรงปรารภเรื่องนางเปตผู้เคยเป็นมารดาของพระสารีบุตรในอดีตชาติ เสวยทุกข์เพราะเหตุวจีทุจริต
หลังออกพรรษา	เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	● ทรงบัญญัติสิกขาบทเกี่ยวกับการสงฆ์ของพระภิกษุ...
		● ประวัติเรื่องราวของ พระวัคคิ ผู้หลงรูปลักษณะมหาบุรุษของพระพุทธองค์
		❖ ในวาระสุดท้ายพระวัคคิบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์ พระศาสดาสรรเสริญว่า พระวัคคิเถระเป็นผู้เลศกว่าภิกษุทั้งปวงผู้น้อมไปในศรัทธา
	เสด็จจาริกโปรดเวไนยสัตว์ในสถานที่ต่างๆ ไม่ได้ระบุที่ประทับ	
พรรษาที่ 18	จำพรรษา ณ จาลิกพรพต เมืองจาลิกา	● ไม่มีหลักฐานใดกล่าวถึงการแสดงธรรมโปรดผู้ใดบ้าง
		● เรื่องวิมานวัตถุ ในขุททกนิาย เกี่ยวกับบุคคลในครั้งพุทธกาลที่สั่งสมบุญด้วยศรัทธา ทำกาลละแล้วไปบังเกิดในเทวโลก เพราะผลบุญที่ทำมาก่อน

		●กัญชิกทากิวิมาน: ผลบุญจากน้ำข้าวปรงเครื่องเทศเป็นยา ถวายพระศาสดาเพื่อรักษาโรคในท้องของพระพุทธองค์
		●ตติยนาควิมาน: ผลบุญจากทำสถานที่พักสงฆ์ชั่วคราวด้วยลำต้นอ้อย มุงด้วยหญ้าและผ้า
		●วิหาวิมาน: ผลบุญจากการอนุโมทนาบุญอันบริสุทธิ์ในกุศลที่เพื่อนสร้างอาคารในวัด แม้ไม่ได้บริจาคทานเลย
		●เรตวิมาน: ทิพยสมบัติย่อมบังเกิดขึ้นคอยทำเจ้าของบุญที่ยังอยู่ในมนุษยโลก
		●พระศาสดาตรัสว่า บุญทั้งหลายที่บุคคลกระทำแล้ว ย่อมคอยต้อนรับระดับประกอบบุคคลที่ทำบุญไว้...
		●กัณฐกวิมาน: อดีตมัจฉกัณฐกะ ม้าคู่บารมีของเจ้าชายสิทธัตถะตรัสถามว่า เป็นสหชาติกัน รับใช้จนกระทั่งเสด็จออกมหาภิเนษกรมณ์ เมื่อตายแล้วไปเกิดเป็นเทพบุตรชั้นดาวดึงส์ ด้วยอำนาจบุญที่มีจิตเลื่อมใสในพระมหาบุรุษ
		●มถฺกเทวปุตตวิมาน: กบพึงธรรมตามพระสุรเสียงของพระศาสดา ด้วยจิตเลื่อมใส กำลังฟังอยู่ได้ตายโดยอุบัติเหตุ ไปเกิดใหม่เป็นเทพบุตรชั้นดาวดึงส์
หลังออกพรรษา	เสด็จไปประทับที่ อคคาวเจดีย์ เมืองอาฬวี	●ทรงทราบในชาयพระญาณว่า ธิดาช่างหูก เจริญมรณานุสสติ 3 ปีแล้ว นับแต่สมัยมาจำพรรษาที่เมืองอาฬวีคราวก่อน
		❖ ธิดาช่างหูกได้ฟังพระธรรมเทศนาจบแล้วบรรลุนิพพานเป็นพระโสดาบัน ส่วนบิดาได้บวชแล้วปฏิบัติธรรมบรรลุนิพพานเป็นพระอรหันต์
		●ทรงแสดงธรรม มุณิสสูตร แก่ภิกษุทั้งหลาย...ผู้ใดสำรวมตนด้วยการสำรวมศีล ในกายทวาร วจีทวาร มโนทวาร ย่อมไม่ทำบาป...
		●พระพุทธเจ้าทรงสรรเสริญ หัตถกอุบาสก เป็นผู้ถึงพร้อมด้วย อริยทรัพย์ 7 ประการ: เป็นผู้มั่งคั่ง มีศีล มีหิริ มีโอตตปปะ เป็นพหูสูต มีจาคะ และมีปัญญา แต่เป็นผู้ปรารถนาล้นไม่ปรารถนาให้คนอื่นรู้กุศลธรรมที่มีอยู่ในตน
		❖ หัตถกอุบาสกมีบริวารมากมาย สงเคราะห์บริวารเหล่านั้นด้วย สังคหวัตถุ 4 ประการ: ทาน ปิยวาจา การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์และการวางตัวเสมอกัน ในบุคคลที่สมควร
		❖ พระศาสดาทรงสรรเสริญหัตถกอุบาสกว่า เป็นผู้เลิศกว่าอุบาสกผู้สงเคราะห์บริษัด้วยสังคหวัตถุ 4
	จากนั้นเสด็จจาริกในที่ต่าง ๆ โปรดเวไนยสัตว์แต่ไม่ได้บันทึกระบุไว้	

พรรษาที่ 19	จำพรรษา ณ จาลิกบรรพต เมืองจาลิกา	●จากนั้นเสด็จโปรดเวไนยสัตว์ตามความนิยมต่างๆ อันเป็นพุทธกิจ แต่ไม่ได้มีหลักฐานบันทึกระบุอ้างอิง
		●การเสด็จจาริกของพระพุทธองค์
		●การเสด็จจาริกของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย เป็นพุทธประเพณี
		❖ การจาริกเป็นการทรงอนุเคราะห์มหาชนตามสถานที่ต่างๆ ด้วยการรับอาวาสถาน (วัดอุทยาน) เพื่อทรงเพิ่มพูนกุศลแก่มหาชนด้วยธรรมทาน
		❖ การจาริกเป็นการบริหารสุขภาพกาย เพื่อถือเอาเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นต้นเหตุมาแสดงธรรมเทศนา และเพื่อประโยชน์ในการบัญญัติสิกขาบทแก่ภิกษุทั้งหลาย
		❖ ปกติจะไม่รับจาริก
		❖
		❖ ถ้ารับจาริก คือรับเสด็จไปโปรดบุคคลที่ควรจะได้บรรลุธรรม ไม่ว่าระยะทางนั้นจะไกลหรือใกล้
		●ประวัติของอนาถบิณฑิกเศรษฐี อุบาสกผู้เลิศในการถวายทาน เป็นบุตรของสุมนเศรษฐี แห่งกรุงสาวัตถี แคว้นโกศล เดิมชื่อ สุทัตตะ...
		●ประวัติของนางวิสาขา มหาอุบาสิกาผู้เลิศในการถวายทาน
		❖ วิสาขา เป็นธิดาของธนัญชัยเศรษฐี และนางสุมนาเทวี แห่งภัททิยนคร แคว้นอังวะ ขึ้นอยู่กับแคว้นมคธ...
พรรษาที่ 20	จำพรรษา เวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์	●แต่งตั้งพระอานนท์ พุทธอนุชาเป็นพุทธอุปัฏฐากประจำ
		●พระอานนท์ขอพร 4 ประการ: จักไม่ประทานจีวรที่พระองค์ทรงได้มา...
		●ประวัติของพระองค์คุลิมาลเถระ
พรรษาที่ 21	ประทับที่เชตวันวิหาร กรุงสาวัตถี	●พระพุทธองค์ตรัสว่า พระพุทธเจ้าทั้งหลายจะไม่แสดงอุโบสถแก่บริษัทผู้ไม่บริสุทธิ์ด้วยกาย วาจา ใจ ให้ภิกษุทั้งหลายพึงแสดงปาฏิโมกข์กันเองในหมู่สงฆ์
		●ความหมายของปาฏิโมกข์: มี 2 อย่าง
		❖ โอวาทปาฏิโมกข์ ครั้งแรกแสดงแก่พระอรหันต์ 1,250รูป เป็นวันจาตุรงคสันนิบาต ที่ พระเวฬุวันวิหาร กรุงราชคฤห์ และพุทธองค์ทรงแสดงในที่ประชุม

		สงฆ์ทุกกิ่งเดือน ตลอดมาจนกระทั่งพรรษาที่ 20 รับสั่งให้ทำอุโบสถและแสดงปาฏิโมกข์กันเอง
		●อาณานิปาฏิโมกข์ คือปาฏิโมกข์ที่สงฆ์แสดงกันเองทุกกิ่งเดือน นับตั้งแต่พรรษาที่ 21 จนกระทั่งถึงปัจจุบัน
ประมาณ พรรษา26	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงสวดี	●สันนิษฐานว่าหลังอุปสมบท พระราหู บรรลุนิพพาน
		❖ พระราหูไม่เคยเหยียดหลังบนเตียงตลอด 12 พรรษา ท่านปรินิพพานเมื่อพระชนมายุ 32 พรรษา
ประมาณ พรรษา37	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงสวดี	
หลังออก พรรษา	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงโกสัมพี	●เรื่องราวเกี่ยวกับ พระเทวทัต ก่อเหตุคิดร้ายจะบริหารภิกษุสงฆ์แทนพระพุทธเจ้า ยุยงพระเจ้าอชาตศัตรูว่าพระราชาบิดา กระทำสังฆเภท
		❖ พระเทวทัตหวังในลาภสักการะและความสรรเสริญ หวังความเลื่อมใสในกุศลธรรมทั้งหลาย หาความเจริญไม่ได้ เปรียบเสมือน ผลกล้วยย้อมฆ่าต้นกล้วย ชุยไฟ ย้อมฆ่าต้นไฟ สักการะย้อมฆ่าคนชั่ว
		●ความดี คนดีทำงาน คนชั่วทำยาก
		●ความชั่ว คนชั่วทำงาน แต่อริยชนความชั่วได้ยาก
		●พระสารีบุตรแสดงธรรมมีภาสอนภิกษุบวชใหม่ในสำนักพระเทวทัต (ที่คยาสีสะ ใกล้กรุงราชคฤห์) อนุศาสน์ใจด้วยอาเทศนาปาฏิหาริย์
		●พระโมคคัลลานะแสดงธรรมมีภาสอนภิกษุบวชใหม่ในสำนักพระเทวทัต (ที่คยาสีสะ ใกล้กรุงราชคฤห์) อนุศาสน์ใจด้วยอิทธิปาฏิหาริย์
		●แผ่นดินสูบพระเทวทัต บังเกิดในอเวจีมหานรก เพราะอนันตริยกรรมที่กระทำต่อพระพุทธเจ้า
ประมาณ พรรษา38	ประทับที่เขตวันวิหาร กรุงสวดี	● พระเจ้าอชาตศัตรู สำนึกผิดที่ปลงพระชนม์พระราชาบิดา มีความเดือดร้อนพระทัย ปรีกษาหมอชีวกโกมารภัจจ์ ให้พาเข้าเฝ้าพระพุทธเจ้า
		●พระศาสดาแสดงธรรม สามัญญผลสูตร ว่าด้วยผลของความเป็นสมณะ อานิสงส์ของการออกบวช
		●เรื่องราวของ พระเจ้าอชาตศัตรู

		●เรื่องราวของ พระเจ้าปเสนทิโกศล
		●เรื่องราวของ พระเจ้าวิทูทกะ
ประมาณ พรรษา 43	ประทับที่เชตวันวิหาร กรุงสาวัตถี	● พระยโสธราเถรี ปรินิพพานเมื่อพระชนมายุ 78 พรรษา
พรรษา 44	ประทับที่เชตวันวิหาร กรุงสาวัตถี	●ระหว่างพรรษาที่ 21-45 พระพุทธองค์ประทับอยู่ที่กรุงสาวัตถี แคว้นโกศลนานที่สุด
		●เหตุการณ์ เรื่องราวต่างๆ เกิดขึ้นที่พระเชตวันวิหาร หรือบุพพาราม โปรดเวไนยสัตว์เป็น หลักการอธิบายด้วยธรรมวิธานเทศนา หรือบุคคลวิธานเทศนา,การบัญญัติสิกขาบท ต่างๆ
		●พรรษาที่ 44 มีหลักฐานปรากฏในพระไตรปิฎก ที่ทรงแสดงธรรม เช่น
		❖ มหาทุกขขันธสูตร ว่าด้วยโทษของกาม และโทษของรูป
		❖ อัสสาทสูตร ว่าด้วยคุณโทษ และเครื่องสลัดออกแห่งขันธ 5
		❖ วัตถุปมสูตร ว่าด้วยเมื่อจิตเศร้าหมอง ทุกคติก็เป็นอันหวังได้
		❖ นิวาปสูตร ว่าด้วยสมณพราหมณ์ 4 ประเภท
		❖ วัมมิกสูตร ว่าด้วยกุมารที่สปลุกถามปัญหาของเทวดา 15 ข้อ
		❖ ราชสูตร ว่าด้วยคุณธรรมของอริยสาวก
		❖ สักการสูตร ว่าด้วยการสัมผัสพระนิพพาน
		❖ ธรรมทายาทสูตร ว่าด้วยธรรมทายาท อามิสทายาท และมัชฌิมาปฏิบัติ
		❖ คณโกมคคัลลนสูตร ว่าด้วยธรรม 7 ประการ ที่ควรปฏิบัติโดยลำดับ
		นอกจากนี้ยังมีพระสูตรมากมาย
		พุทธกิจปฐมยามทรงตอบปัญหาเทวดา เช่น
		❖ วนโรปสูตร ว่าด้วยบุญเจริญได้ทุกเวลา
		❖ โลกสูตร ว่าด้วยอายตนะ 6
		❖ กุกกิกสูตร ว่าด้วยมารดาเหมือนกระท่อม
		❖ อุปนียสูตร ว่าด้วยชีวิตมีประมาณน้อย...เป็นต้น
หลังออก พรรษา		● พระสารีบุตร อัครสาวกเบื้องขวาของพระพุทธองค์ ทูลลานิพพาน
		❖ เรื่องราวช่วงพระสารีบุตรเดินทางกลับบ้านเกิดโปรดมารดาให้มีความเข้าใจใน พระพุทธศาสนา

		❖ พระพุทธองค์ยกย่องท่านว่า เป็นเลิศกว่าภิกษุทั้งหลายในทางปัญญา มีปฏิภาณในการแสดงธรรมเทศนา สามารถแสดงธรรมให้กว้างขวางพิสดาร เช่นเดียวกับพระพุทธองค์ มีคำเรียกท่านพระสารีบุตรว่า พระธรรมเสนาบดี
		●พระมหาโมคคัลลานเถระ อัครสาวกเบื้องซ้ายของพระพุทธองค์ เป็นกำลังสำคัญเช่นเดียวกับพระสารีบุตร ช่วยสนับสนุนให้พระพุทธดำริสำเร็จ ท่านเป็นผู้มีฤทธาานุภาพมาก
		❖ ได้รับการยกย่องจากพระพุทธองค์ว่า เป็นคู่อัครสาวกในการให้อุपाการแก่ภิกษุผู้บวชใหม่ ทรงยกย่องเปรียบเทียบว่า พระสารีบุตรเปรียบเหมือนมารดาผู้ยังบุตรให้เกิด ส่วนพระโมคคัลลานะเปรียบเหมือนแม่นมผู้เลี้ยงทารกที่เกิดแล้ว
		●เรื่องราวช่วงที่พระมหาโมคคัลลานเถระใกล้จะนิพพาน
		●เรื่องราวช่วงพระเจ้าอชาตศัตรูมีดำริที่จะรวมแคว้นวัชชีมาไว้ในอำนาจของแคว้นมคธ
		ปกติชาววัชชีตั้งมั่นอยู่ใน อปริหานิยธรรม 7 ประการ
		●พระพุทธองค์แสดงธรรม ภิกขุอปริหานิยธรรม ธรรมที่ทำให้เกิดความพร้อมเพรียงในหมู่สงฆ์...
	เสด็จเมืองนาลันทา ประทับปาวาริกัมพวัน	●ทรงปรารภถึงพระสารีบุตร เคยแสดงความเลื่อมใสพระศาสดาว่า ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จะไม่มีผู้ใดมีปัญญายิ่งในพระสัมมาสัมโพธิญาณ เสมอเหมือนพระพุทธเจ้า
	เรือนรับรองที่บ้านปาฏลิคาม	●แสดงธรรมแก่อุบาสกท่านหนึ่ง เรื่องโทษแห่งศีลวิบัติของบุคคลผู้ศีล 5 ประการ อานิสงส์ของศีลสมบัติของบุคคลผู้มีศีล 5 ประการ...
	อุกกเจสชนบท แคว้นวัชชี	●ทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย: จุฬโคปาลสูตร
	โกฏิกาม แคว้นวัชชี	●ทรงแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลาย: ...สมาธิอันศีลอบรมแล้ว ย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก ปัญญาอันเกิดแต่สมาธิอบรมแล้ว ย่อมมีผลมากมีอานิสงส์มาก จิตอันปัญญาอบรมแล้ว จักหลุดพ้นจากอาสวะทั้งหลาย
	ประทับ นาทิกคาม	●ทรงแสดงธรรมชื่อ แวนธรรม คือหลักในการพยากรณ์คติ (ที่ไป) ในสัมปรายภพของอริยบุคคลแก่พระอานนท์
		●ทรงแสดงธรรม ปฐมมรณัสสติสูตร ว่าด้วยการเจริญมรณสติที่มีผลมาก แก่ภิกษุทั้งหลาย

		●ทรงแสดงธรรม ทุติยมรณัสสติสูตร ตรัสเตือนภิกษุทั้งหลายให้มีฉันทะ วิริยะ สติและสัมปชัญญะ เพื่อละธรรมอันเป็นบาปอกุศล...
		●ทรงแสดงอานิสงส์ของสังฆทาน แก่ท้าวภุมมิกคฤหบดี
	สวนมะม่วงของนางอัมพาลี กรุงเวสาลี	●ทรงตรัส สติปัฏฐาน 4 แก่ภิกษุทั้งหลาย เตือนให้มีสติสัมปชัญญะในกาย เวทนา จิต ธรรม
		●นางอัมพาลีถวายสวนมะม่วงให้เป็นอาราม
		●อัมพาลีวัน เป็นอารามสุดท้ายที่พระพุทธองค์ทรงรับ
พรรษา 45	จำพรรษา ณ บ้านเวฬุคาม ใกล้กรุงเวสาลี	●ทรงดำริว่าอีก 10 เดือนจักปรินิพพาน
		●ระหว่างพรรษาทรงประจวบหนัก
		●ทรงให้อิโรวาทแก่ภิกษุทั้งหลาย: การพบเห็นอริยบุคคลก็ดี การอยู่ทีเดียวกับเหล่าอริยบุคคลทั้งหลายก็ดี ทำให้เกิดสุขทุกเมื่อ ...ผู้เป็นปราชญ์ เป็นพหูสูตร เป็นอริยบุคคล เป็นสัตบุรุษมีปัญญาดี...ก่อให้เกิดสุขเหมือนในสมาคมแห่งหมู่ญาติอันเป็นที่รัก ย่อมมีความสุข ฉะนั้น
		●ทรงตรัสสติปัฏฐาน 4 เดือนภิกษุทั้งหลาย...
	ปาวาลเจดีย์ ใกล้กรุงเวสาลี	●ตรัสเรื่องอิทธิบาท 4 ...ธรรมนี้ ผู้ใดเจริญให้มากกระทำให้มากเมื่อปรารถนาที่จะพึงดำรงชีพอยู่ได้ตลอดกับ หรือเกินกว่ากับ...
		●ทรงตรัสยั่วรวมเป็น 3 ครั้ง แต่พระอานนที่ไม่เข้าใจนัยยะที่ทรงแสดง จึงมิได้กราบทูลขอให้พระพุทธองค์ดำรงอยู่ตลอดกับ เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่เทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย...
		●พระพุทธองค์ทรงปลงอายุสังขารที่ปาวาลเจดีย์ ทำให้เกิดแผ่นดินไหว
		●ทรงตรัสเหตุที่ทำให้แผ่นดินไหว 8 ประการ...
	ประชุมสงฆ์ที่อุปัฏฐานศาลา กรุงเวสาลี	●ตรัสธรรมะ: โพธิปักขิยธรรม 7 ประการ คือ สติปัฏฐาน 4 สัมมัปปธาน 4 อิทธิบาท 4 อินทรีย์ 5 พล 5 โพชฌงค์ 7 และอริยมรรคมีองค์ 8...

		● เส้นทางพุทธดำเนินก่อนปรินิพพาน
	ประทับหมู่บ้านภัณฑคาม	●แสดงธรรมีกถามากมาย เกี่ยวกับ ...สมาธิอันดีลอบรมดีแล้วมีผลมาก ปัญญาอันสมาธิ ลอบรมดีแล้วมีผลมาก มีอานิสงส์มาก จิตอันปัญญาอบรมแล้ว ย่อมหลุดพ้นจากอาสวะทั้ง ปวง
	ประทับ ณ อุทยานนาคภวัน หัตถิ คาม	●โปรด อุคคตคฤหบดี ทรงสรรเสริญว่า เป็นเลิศกว่าอุบาสกทั้งปวงผู้อุปัฏฐากภิกษุสงฆ์
	ประทับ ณ อานันทเจดีย์ หมู่บ้าน โกคนคร	●ทรงแสดง มหาปเทศ 4 สำหรับภิกษุ...
	ประทับอยู่ ณ อัมพวัน เมืองปาวา	●เสด็จไปบ้านนายจุนทะ นายจุนทะ ถวายภัตตาหารมีสุกรมัททวะ รวมอยู่ด้วย
		❖ ตรัสให้นายสุกรมัททวะแต่พระพุทธรูปเท่านั้น ภัตตาหารนอกนั้นถวายหมู่สงฆ์
		❖ หลังเสวยภัตตาหารทรงอาพาธอย่างหนัก
		● ปุกกุสมัลลบุตร เลื่อมใสในพระศาสดา แสดงตนเป็นอุบาสกผู้ถึงพระรัตนตรัยตลอดชีวิต
		●ทรงตรัสตอบคำถามพระอานนท์เรื่องกายของพระองค์มีรัศมีส่องไสเป็นพิเศษ 2 วาระ: คืบ ที่พระพุทธรูปตรัสรู้อนุตรสัมมาสัมโพธิญาณ และคืบที่ปรินิพพานด้วยอนุปาทิสถนิพพาน
		●ทรงตรัสป้องกันไม่ให้นายจุนทะเดือดร้อนจากการเข้าใจผิด จึงทรงบอกให้พระอานนท์ช่วย อธิบายและให้ความกระจ่างแก่สาธุชน:
		●บิณฑบาตที่มีอานิสงส์เสมอกัน มีผลใหญ่กว่าบิณฑบาตอื่นทั้งหมด คือทรงเสวยบิณฑบาต ใดแล้วตรัสรู้ และทรงเสวยบิณฑบาตใดแล้วปรินิพพาน
		●ทำให้นางสุชาดาและนายจุนทะต่างปลื้มปิติโสมนัสในผลแห่งทานที่ตนได้กระทำแล้ว
	ศาลวัน เมืองกุสินารา	●ตรัสกับพระอานนท์ว่า การบูชาด้วยวัตถุทานเรียกว่า อามิสบูชา ส่วนผู้ใดก็ตามที่ประพฤติ ปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธรูปเป็นการบูชาอันยอดเยี่ยมเรียกว่า ธรรมบูชา
		●ทรงตรัสว่า สังเวชนียสถาน 4 แห่ง...เป็นสถานที่ควรแก่การเห็น การจาริกด้วยจิตที่เลื่อมใส จักเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์แน่นอน
		●ทรงตรัสว่าบุคคลที่ควรค่าแก่การสร้างสถูปเพื่อบูชา 4 จำพวก ชื่อว่า อนุสาวรีย์บุคคล: พระพุทธรูป พระปัจเจกพุทธเจ้า พุทธสาวกและพระเจ้าจักรพรรดิ

		●พระพุทธรูปเจ้าไตรสรณเสริญพระอานนท์ พุทธอุปัฏฐาก ต่อหน้าภิกษุทั้งหลายว่า อานนท์เป็นบัณฑิต รู้จักกาล รู้จักบุคคล และไตรสรณความอัศจรรย์ที่มีอยู่ตัวของพระอานนท์ คือ ไม่ว่าผู้ใดเมื่อได้เข้าใกล้ท่าน ย่อมยินดีที่ได้เห็น ได้ฟังธรรม พอใจในธรรม และไม่อึดในธรรมที่พระอานนท์แสดง
		●สุภทัตปริพาชกฟังพระธรรมเทศนาแล้วเลื่อมใสขอบวช บวชแล้วบรรลุเป็นพระอรหันต์ นับเป็นปัจฉิมสักขีสาวก คือ พระอรหันต์สาวกองค์สุดท้าย
		●พระศาสดาตรัสแก่พระอานนท์และภิกษุทั้งหลายว่า หลังปรินิพพานแล้วให้ปฏิบัติดังนี้:
		1) ให้คณะสงฆ์ถือพระธรรมวินัยที่ทรงแสดง และทรงบัญญัติไว้แล้วนั้น เป็นศาสดาต่อไป
		2) ภิกษุที่มีพรรษาแก่กว่า ให้เรียกภิกษุผู้น้อยพรรษากว่าด้วยชื่อ ตระกูล หรือคำว่า อาวุโส
		3) ภิกษุที่มีพรรษาน้อยกว่า ให้เรียกภิกษุผู้แก่พรรษากว่า ด้วยคำว่า กันเฒ หรืออายุสมา
		4) สิกขาบทเล็กน้อยที่ไม่สำคัญ อนุญาตให้คณะสงฆ์ถอดถอนได้
		5) ให้คณะสงฆ์ลงพรหมทัณฑ์แก่ฉันนะภิกษุ ด้วยการไม่ให้คณะสงฆ์ว่ากล่าว ตักเตือน สั่งสอน และคบหาสมาคมด้วย
		●ปัจฉิมวาจา: พระพุทธองค์ตรัสปัจฉิมพุทฺธพจน์ว่า ภิกษุทั้งหลาย
		เราขอเตือนเธอเป็นครั้งสุดท้ายว่า
		สังขารทั้งหลายมีความเสื่อมไปเป็นธรรมดา
		เธอทั้งหลาย จงยังความไม่ประมาทให้ถึงพร้อมเถิด
		●เหตุผลโดยย่อที่ทรงมีพระประสงค์ปรินิพพานที่กุสินารา มี 3 ข้อ:
		1 เพื่อแสดงธรรม มหาสุทฺธสฺสนสูตร ให้มหาชนตระหนักถึงความสำคัญว่ากุศลเป็นสิ่งที่ควรกระทำ
		2 เพื่อโปรดปัจฉิมสาวก คือสุภทัตปริพาชกให้บรรลุมรรคผลนิพพาน
		3 เพื่อโทณพราหมณ์ (เป็นอาจารย์ของกษัตริย์ทั้งหลาย) จักรงับการวิวาท และทำหน้าที่แบ่งพระบรมสารีริกธาตุ